



## ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Σε αυτό το τεύχος της «Οικονομικής Έρευνας» παρουσιάζονται αποτελέσματα από αναλύσεις που αφορούν διάφορες πτυχές της κυπριακής οικονομίας. Συνοπτικά:

- Παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα μελέτης που διεξήχθη ανάμεσα στους φοιτητές του Πανεπιστημίου Κύπρου και που καταδεικνύει ότι τα παιδιά που προέρχονται από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα έχουν λιγότερες ευκαιρίες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και χαμηλότερες προσδοκίες ως προς τα αναμενόμενα εισοδήματά τους μετά την είσοδό τους στην αγορά εργασίας.
- Αναλύουμε τις τάσεις στην άτυπη απασχόληση στην αγορά εργασίας της Κύπρου και παρουσιάζουμε πολιτικές που θα μπορούσαν να αμβλύνουν τις παρατηρούμενες ανισότητες.
- Κάνουμε συγκρίσεις μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας όσον αφορά το ζήτημα της διαχείρισης της οικονομικής κρίσης που έπληξε τις δύο χώρες.
- Αναλύουμε τις προκλήσεις που προκύπτουν στο δημοσιονομικό σχεδιασμό των ομοσπονδιών.
- Αξιολογούμε μια υπόθεση του δικαίου του ανταγωνισμού στην Κύπρο από την οικονομική σκοπιά.
- Διερευνούμε το ρόλο των στοιχείων από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στην κατασκευή βραχυπρόθεσμων προβλέψεων για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ.

### ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Η Συμμετοχή Μαθητών Χαμηλού Κοινωνικού / Οικονομικού Επιπέδου στην Ανώτατη Εκπαίδευση
- Άτυπη απασχόληση στην Κύπρο: Τάσεις και Πολιτικές
- Μια Δεκαετής Οικονομική Κρίση: Σύγκριση Κύπρου - Ελλάδος
- Δημοσιονομικός Φεντεραλισμός: Δημόσια Αγαθά, Μεταβιβάσεις και Κοινοί Πόροι
- Ο Ρόλος των Στοιχείων Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας στην Πρόβλεψη του Ρυθμού Μεταβολής του ΑΕΠ
- Ενσωμάτωση και Αξιολόγηση Οικονομικών Αποδεικτικών Στοιχείων στο Πλαίσιο του Δικαίου του Ανταγωνισμού στην Κύπρο με Αναφορά στην Απόφαση της Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας με Αριθμό 42 του 2014
- Νέα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών
- Νέα του Τμήματος Οικονομικών



## Η Συμμετοχή Μαθητών Χαμηλού Κοινωνικού/Οικονομικού Επιπέδου στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Μ. Ηλιοφώτου και Ν. Πασιουρτίδου

Η έρευνα\* σε θέματα συμμετοχής και πρόσβασης στην ανώτερη εκπαίδευση καταδεικνύει το μεγάλο πλεονέκτημα των μαθητών μέσου και ανώτερου Κοινωνικού/Οικονομικού Επιπέδου (ΚΟΕ). Παιδιά που προέρχονται από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα είναι λιγότερο πιθανό τόσο να συνεχίσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όσο και να αποφοιτήσουν από το πανεπιστήμιο σε σχέση με τους πιο «προνομιούχους» συμμαθητές τους. Η επίτευξη προόδου σε θέματα ισότητας στην ανώτερη εκπαίδευση αποτελεί πρωταρχικό στόχο εκπαιδευτικής πολιτικής στις ανεπτυγμένες χώρες. Παρά τη σημασία του θέματος, στην Κύπρο δεν έχουν γίνει πολλές προσπάθειες συστηματικής διερεύνησης της συμμετοχής μαθητών χαμηλού ΚΟΕ στην ανώτερη εκπαίδευση.

Στα πλαίσια διερεύνησης της συμμετοχής μαθητών χαμηλού ΚΟΕ στο φοιτητικό πληθυσμό του Πανεπιστημίου Κύπρου, μελετήθηκαν τα ακόλουθα:

- Το ποσοστό μαθητών χαμηλού ΚΟΕ ανάμεσα στους φοιτητές του Πανεπιστημίου Κύπρου.
- Η σχέση του ΚΟΕ με την επιτυχία στις εξετάσεις του Πανεπιστημίου Κύπρου και η σχέση μεταξύ ΚΟΕ και παρακολούθησης φροντιστηριακών μαθημάτων πριν την είσοδο στο πανεπιστήμιο.
- Οι επιδόσεις φοιτητών διαφορετικού ΚΟΕ και η εξέλιξη των επιδόσεων τους μετά την είσοδό τους στο πανεπιστήμιο.
- Οι οικονομικές προσδοκίες των φοιτητών μετά την αποφοίτησή τους σε σχέση με το ΚΟΕ τους (αναμενόμενα εισοδήματα και ο βαθμός στον οποίο οι φοιτητές αναμένουν ότι θα αντιμετωπίσουν ανεργία μετά το τέλος των σπουδών τους).

Για τη συλλογή στοιχείων, έγινε έρευνα επισκόπησης με δείγμα 551 φοιτητών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Έγινε χρήση οικονομετρικής ανάλυσης για τη μελέτη της σχέσης του ΚΟΕ με τις υπό εξέταση μεταβλητές.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ φοιτητών χαμηλού και υψηλού ΚΟΕ σε σχέση με την προετοιμασία για την ανώτερη εκπαίδευση, το βαθμό εισδοχής στο πανεπιστήμιο, την ακαδημαϊκή επίδοση κατά τη διάρκεια της φοίτησης και τις οικονομικές προσδοκίες μετά την αποφοίτηση.

Σε σχέση με τους φοιτητές υψηλού ΚΟΕ, οι φοιτητές χαμηλού ΚΟΕ ήταν λιγότερο πιθανό να είχαν παρακολουθήσει φροντιστηριακά μαθήματα για περισσότερο από οκτώ ώρες την εβδομάδα. Επίσης, οι φοιτητές χαμηλού ΚΟΕ ήταν λιγότερο πιθανό να έχουν υψηλή ακαδημαϊκή επίδοση στο πανεπιστήμιο, ενώ είχαν πιο χαμηλές προσδοκίες ως προς τα αναμενόμενα εισοδήματά τους μετά την είσοδο στην αγορά εργασίας. Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τις ποσοστιαίες επιδράσεις διαφόρων χαρακτηριστικών στα αναμενόμενα εισοδήματα. Εκτιμάται ότι οι φοιτητές υψηλού ΚΟΕ αναμένουν να

κερδίσουν 14% περισσότερα κατά τη διάρκεια της ζωής τους συγκριτικά με αυτούς που προέρχονται από οικογένειες χαμηλότερου ΚΟΕ. Τα προσδοκώμενα εισοδήματα διαφοροποιούνται, επίσης, κατά φύλο και τμήμα σπουδών.

**Πίνακας 1: Επιδράσεις χαρακτηριστικών στα αναμενόμενα εισοδήματα**

Χαρακτηριστικά	Εκτίμηση (%)
ΚΟΕ: υψηλό (μέτριο, χαμηλό)	14,2**
Φύλο: αγόρι (κορίτσι)	9,2*
Περιοχή διαμονής: αστική (αγροτική)	2,6
Γενική βαθμολογία στο Πανεπιστήμιο	2,4**
Μεταπτυχιακές σπουδές: ναι (όχι, ίσως)	9,2**
Τμήμα σπουδών (Επιστημών αγωγής)	
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών	7,0
Ψυχολογίας	29,0**
Νομικής	46,0***
Αγγλικών Σπουδών	10,0
Γαλλικών και Ευρωπαϊκών Σπουδών	12,8
Τουρκικών και Μεσανατολικών Σπουδών	-3,3
Βιολογικών Επιστημών	24,5*
Μαθηματικών και Στατιστικής	35,6***
Φυσικής	30,5***
Χημείας	27,8***
Διοίκησης Επιχειρήσεων και Δημόσιας Διοίκησης	27,0***
Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	46,7***
Οικονομικών	44,2***
Ηλεκτρολόγων Μηχ. και Μηχ. Υπολογιστών	59,6***
Πολιτικών Μηχανικών και Μηχανικών Περιβάλλοντος	32,9***
Αρχιτεκτονικής	20,8*
Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών	19,9
Ιστορίας και Αρχαιολογίας	29,4**
Κλασικών Σπουδών και Φιλοσοφίας	10,0

Σημ. Η κατηγορία που χρησιμοποιείται ως βάση σύγκρισης για κάθε χαρακτηριστικό βρίσκεται στην παρένθεση. Τα σύμβολα \*, \*\* και \*\*\* δείχνουν ότι η επίδραση είναι στατιστικά διαφορετική από το μηδέν σε επίπεδο σημαντικότητας 10%, 5% και 1% αντίστοιχα.

Η εξέλιξη, όμως, της ακαδημαϊκής επίδοσης δεν διέφερε μεταξύ των φοιτητών χαμηλού και υψηλού ΚΟΕ. Επίσης, δεν παρατηρήθηκαν διαφορές μεταξύ των φοιτητών χαμηλού και υψηλού ΚΟΕ ως προς την εκτίμησή τους για την πιθανότητα ανεργίας και τον τύπο απασχόλησης (πλήρης ή μερική) μετά την αποφοίτησή τους.

Στο σύνολό τους, τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι φοιτητές χαμηλού ΚΟΕ υστερούν σε θέματα πρόσβασης και επίδοσης στην ανώτερη εκπαίδευση. Ένα σοβαρό μειονέκτημα για τους μαθητές χαμηλού ΚΟΕ είναι η σύνδεση της εισδοχής στα δημόσια πανεπιστήμια με την παραπαιδεία, μέσω της οποίας οι μαθητές ανώτερου ΚΟΕ αποκτούν σημαντικό πλεονέκτημα έναντι των λιγότερο προνομιούχων συμμαθητών τους. Έτσι, είναι αναγκαία η λήψη μέτρων από την πολιτεία και τα ανώτερα ιδρύματα της Κύπρου που να δρουν υποστηρικτικά για μαθητές χαμηλού ΚΟΕ.

\* Eliophotou M. and N. Pashourtidou, "[Low Socioeconomic Status Students in Higher Education: Entry, Academic Attainment and Earnings Expectations](#)", Economic Policy Papers 09-2016, December 2016.

## Άτυπη απασχόληση στην Κύπρο: Τάσεις και πολιτικές

Χ. Κουτσαμπέλας

Η οικονομική κρίση στην Κύπρο προκάλεσε σημαντικές αλλαγές στην αγορά εργασίας, μια εκ των οποίων είναι η σημαντική αύξηση των μορφών άτυπης απασχόλησης. Ο όρος «άτυπη» προσδιορίζει μορφές απασχόλησης που αποκλίνουν από το τυπικό μοντέλο εξαρτώμενης εργασίας αορίστου χρόνου όπου ο εργαζόμενος παρέχει τις υπηρεσίες του εντός του χώρου που ορίζει ο εργοδότης και στο σύνολο του εβδομαδιαίου/ημερήσιου χρόνου εργασίας που προνοείται από τη νομοθεσία. Οι πιο συνηθισμένες μορφές άτυπης απασχόλησης είναι οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου και η μερική απασχόληση.

Όπως καταδεικνύουν τα στοιχεία του Πίνακα 1, ο αριθμός των εργαζομένων με προσωρινά συμβόλαια εργασίας αυξήθηκε από 42,3 χιλιάδες σε 55,5 χιλιάδες την περίοδο 2008-2015 (αύξηση 31,2%). Η προσωρινή απασχόληση είναι περισσότερο συχνή στις γυναίκες. Για παράδειγμα το 2015, το 64% των εργαζομένων σε προσωρινή απασχόληση και το 60% σε μερική απασχόληση είναι γυναίκες. Όμως η συχνότητα της άτυπης απασχόλησης παρουσιάζει σημαντική άνοδο και στους άνδρες τα τελευταία χρόνια. Σημαντική, επίσης, είναι η αύξηση των προσωρινά απασχολούμενων στην ηλικιακή ομάδα των 50 και άνω, καθώς και στα άτομα με πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Τέλος, τα στοιχεία δείχνουν ότι και η διάρκεια των συμβολαίων κατά μέσο όρο έχει μειωθεί, με τα πιο συνήθη συμβόλαια να είναι αυτά με διάρκεια από 7 έως 12 μήνες.

**Πίνακας 1: Αριθμός προσωρινών απασχολούμενων ανά φύλο, ηλικιακή ομάδα, εκπαίδευση και διάρκεια του συμβολαίου (2008-2015), σε χιλιάδες.**

	2008	2015	% Διαφορά
Ηλικιακή ομάδα (15-64)	42,3	55,5	31,2%
Φύλο:			
Άνδρες	12,7	19,6	54,3%
Γυναίκες	29,6	35,9	21,3%
Ηλικιακή ομάδα:			
15-24	6,8	6,8	0,0%
25-49	31,5	4,9	33,0%
50 και άνω	4,0	6,8	70,0%
Εκπαίδευση:			
Μέχρι Γυμνάσιο	12,1	14,8	22,3%
Λύκειο ή τεχνική εκπαίδευση	15,0	19,6	30,7%
Πανεπιστήμιο	15,2	21,1	38,8%
Διάρκεια συμβολαίου:			
Λιγότερο από 3 μήνες	1,4	1,9	35,7%
Από 4 έως 6 μήνες	4,2	10,7	154,8%
Από 7 έως 12 μήνες	10,4	23,1	122,1%
Από 13 έως 24 μήνες	2,3	3,2	39,1%
Πάνω από 24 μήνες	23,3	16,9	-27,5%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

Παρόμοιες μεταβολές παρατηρούμε στη μερική απασχόληση (περισσότερες λεπτομέρειες μπορούν να αναζητηθούν στο ολοκληρωμένο δοκίμιο\*). Ένα χαρακτηριστικό της απασχόλησης στην Κύπρο είναι ότι είναι σε μεγάλο βαθμό ανεπιθύμητη: 9 στους 10 προσωρινά εργαζόμενους δήλωσαν

ότι εργάζονται με τέτοιους όρους διότι δεν έχουν εναλλακτική επιλογή, ενώ το αντίστοιχο μερίδιο στους εργαζομένους μερικής απασχόλησης είναι 6 στους 10. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι η άτυπη απασχόληση είναι σπανίως επιλογή των εργαζομένων (π.χ. αναζήτηση ευέλικτης εργασίας για να συνδυαστεί η εργασία με την οικογενειακή ζωή), αλλά προϊόν μιας αγοράς εργασίας που δεν λειτουργεί αποτελεσματικά.

Επί της αρχής, οι εργαζόμενοι σε άτυπη απασχόληση έχουν τις ίδιες εργασιακές και κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες όπως οι υπόλοιποι εργαζόμενοι. Επιπρόσθετα, το νομοθετικό πλαίσιο προνοεί για την προστασία τους με την εφαρμογή ειδικής νομοθεσίας (*Περί Εργοδοτούμενων με Εργασία Ορισμένου Χρόνου Νόμος του 2003* και *Περί Εργοδοτούμενων με Μερική Απασχόληση Νόμος του 2002*).

Ωστόσο, στην πράξη οι εν λόγω εργαζόμενοι μειονεκτούν σε σχέση με τους υπόλοιπους εργαζόμενους. Σύμφωνα με πανευρωπαϊκή μελέτη, η Κύπρος χαρακτηρίζεται από τα υψηλότερα μισθολογικά χάσματα μεταξύ προσωρινών και μη-προσωρινών εργαζομένων στην Ευρώπη. Ταυτόχρονα, οι παραβιάσεις της Εργατικής Νομοθεσίας δεν είναι ασυνήθιστες και αφορούν κυρίως άτυπους εργαζόμενους που συν τοις άλλοις έχουν ελλιπή εκπροσώπηση στο δημόσιο διάλογο. Επιπρόσθετα, οι ανισότητες στην αγορά εργασίας μεταφράζονται σε σχετικά υψηλό κίνδυνο φτώχειας: 27,3% για τους εργαζόμενους σε προσωρινά συμβόλαια, τη στιγμή που το ποσοστό φτώχειας στον πληθυσμό είναι 16,6% και μόλις 6,6% στους εργαζόμενους με μόνιμη απασχόληση. Οι ανισότητες αυτές είναι πολύ πιθανόν να μετατραπούν σε ανισότητες στο ύψος των ανταποδοτικών παροχών (συμπεριλαμβανομένου των συντάξεων), που συνεπάγεται ελλιπή επίπεδα κοινωνικής προστασίας (π.χ. χαμηλότερα ανεργιακά επιδόματα) καθώς και μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας στην ηλικία άνω των 65.

Μέτρα πολιτικής που θα μπορούσαν να αμβλύνουν αυτές τις ανισότητες είναι:

- Η σχετική Εργατική Νομοθεσία θα πρέπει να εποπτεύεται, ελέγχεται και εφαρμόζεται πιο ενεργητικά με ποικιλία μεθόδων και εργαλείων, συμπεριλαμβανομένων ad hoc ελέγχων στο χώρο εργασίας.
- Η υφιστάμενη νομοθεσία να επεκταθεί προκειμένου να παρέχεται στοχευμένη προστασία στις διάφορες ομάδες απασχολούμενων.
- Η εκπροσώπηση των άτυπων εργαζομένων στο δημόσιο διάλογο θα πρέπει να ενθαρρυνθεί.
- Η χρήση της άτυπης απασχόλησης στο δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα θα πρέπει να επανεξεταστεί.

\* Το δοκίμιο θα δημοσιευτεί ως τεχνική έκθεση στα πλαίσια του [European Social Policy Network](http://www.espn.europa.eu).

Μια Δεκαετής Οικονομική Κρίση: Σύγκριση Κύπρου-Ελλάδος

Γ.Α. Χαρδούβελης και Ι. Γκιώνης

Δημοσιονομικός Φεντεραλισμός: Δημόσια Αγαθά, Μεταβιβάσεις και Κοινοί Πόροι

Jürgen von Hagen

Στη μελέτη\* αυτή συγκρίνεται η τελευταία οικονομική κρίση στην Κύπρο με την πολύ μεγαλύτερη και συνεχιζόμενη κρίση στην Ελλάδα, αναλύονται οι αιτίες πίσω από τη διαφορετική αυτή εμπειρία και περιγράφεται η μελλοντική οικονομική προοπτική της κάθε χώρας.

Η Κύπρος μπήκε στην κρίση με μικρότερες μακροοικονομικές ανισορροπίες, αλλά με μεγαλύτερες ανισορροπίες στον τραπεζικό τομέα και στην αγορά ακινήτων. Η Κύπρος άργησε να υπογράψει το δικό της Μνημόνιο Συνεργασίας με τους δανειστές, αλλά στη συνέχεια εξετέλεσε γρήγορα τα συμφωνηθέντα, επισπεύδοντας μάλιστα τη δημοσιονομική προσαρμογή.

Η Ελλάδα μείωσε τα δημοσιονομικά ελλείμματα, αλλά αφότου η οικονομία της σταθεροποιήθηκε και άρχισε να ανακάμπτει το 2014, υιοθέτησε το 2015 μια επιπόλαιη και οπισθοδρομική συγκρουσιακή πολιτική με τους δανειστές, η οποία έφερε μια δεύτερη ύφεση.

Σήμερα, στο τέλος του 2016:

- Η Κύπρος έχει καταφέρει να διατηρήσει τα διεθνή συγκριτικά της πλεονεκτήματα και έχει την πολυτέλεια να επικεντρώνεται στη μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή στρατηγική της, ενώ έχει χάσει μόνον το 5% του εισοδήματος που είχε πριν το ξέσπασμα της κρίσης.
- Η Ελλάδα, αφού ήδη έχασε το 22% του εισοδήματος που είχε πριν τη δική της κρίση, δεν ξέφυγε ακόμα από την κρίση. Εξακολουθεί να επιβαρύνεται με οικονομική στασιμότητα, ένα μη-βιώσιμο δημόσιο χρέος, και μια πολύ υψηλή φορολογία, που βάζει φρένο στην ανάπτυξη.

Σήμερα οι δύο χώρες μοιράζονται και κοινούς οικονομικούς κινδύνους: έναν πολύ αδύναμο χρηματοοικονομικό τομέα, με υψηλά ποσοστά προβληματικών δανείων, καθώς και έναν πολύ μικρό λόγο επενδύσεων προς το ΑΕΠ.

Ο σχεδιασμός μιας ομοσπονδίας εγείρει σημαντικά ερωτήματα τα οποία βρίσκουν πολύ διαφορετικές απαντήσεις στην πράξη\*. Η αποτελεσματική κατανομή των δημοσιονομικών πολιτικών και εσόδων, είναι σημαντική προϋπόθεση για να είναι μια Ομοσπονδία βιώσιμη, να διατηρεί μια ισορροπία εξουσιών μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και των ομόσπονδων συστατικών πολιτειών, και να επιφέρει έναν καλό συμβιβασμό μεταξύ μιας ισχυρής κυβέρνησης και ενός ανταγωνιστικού συστήματος αγοράς.

Μεταβιαστικές πληρωμές μεταξύ της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και των πολιτειακών κυβερνήσεων συχνά γίνονται πηγές συγκρούσεων. Για την αποφυγή τέτοιων συγκρούσεων απαιτείται υψηλός βαθμός διαφάνειας, που επιτυγχάνεται καλύτερα με οριζόντιες μεταβιβάσεις μεταξύ των πολιτειών διαφορετικών φορολογικών ικανοτήτων, παρά με κάθετες μεταβιβάσεις από το κέντρο προς τις πολιτείες.

Η βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα:

- είτε από την πλήρη δημοσιονομική αυτονομία των πολιτειών, και/ή
- δημοσιονομικές ενώσεις, όπου οι πολιτείες, που δε διαθέτουν αυτονομία δανεισμού, είναι βιώσιμες.

Ομοσπονδίες στις οποίες ορισμένες συστατικές πολιτείες εξαρτώνται σημαντικά και συστηματικά από μεταβιβάσεις από την κεντρική κυβέρνηση είναι πιθανό να καταλήξουν ως ενώσεις χρέους.

Τέλος, ένα σημαντικό μέρος του προβλήματος σχεδιασμού είναι να βρεθεί αποτελεσματικός τρόπος αλλαγών του Ομοσπονδιακού Συντάγματος, που να αποφεύγει την τάση για υπερβολικό συγκεντρωτισμό και να επιτρέπει με επάρκεια τη δυνατότητα προσαρμογών στις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

\* Hardouvelis, G.A. and I. Gkionis (2016). [A Decade Long Economic Crisis: Cyprus versus Greece](#). Cyprus Economic Policy Review, Vol. 10, No. 2, pp. 3-40.

\* von Hagen, J. (2016). [Fiscal Federalism: Public Goods, Transfers, and Common Pools](#). Cyprus Economic Policy Review, Vol. 10, No. 2, pp. 41-75.

## Ενσωμάτωση και Αξιολόγηση Οικονομικών Αποδεικτικών Στοιχείων στο πλαίσιο του Δικαίου του Ανταγωνισμού στην Κύπρο

Σ. Θεοδότου και Σ. Κληρίδης

## Ο Ρόλος των Στοιχείων Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας στην Πρόβλεψη του Ρυθμού Μεταβολής του ΑΕΠ

Χ. Παπαμιχαήλ και Ν. Πασιουρτίδου

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι ο ρόλος των οικονομικών είναι μία σημαντική παράμετρος στην εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού, με αποτέλεσμα η ανάλυση της υπόθεσης του δικαίου του ανταγωνισμού είναι σχεδόν αδύνατη χωρίς την ενσωμάτωση και την αξιολόγηση οικονομικών στοιχείων για τη λήψη της τελικής απόφασης από την αρμόδια αρχή. Η σύγχρονη πρακτική στην εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής «ΕΕ»), αναγνωρίζει σαφώς τη σημαντικότητα συσχέτιση ανάμεσα στην ορθή επιλογή, την παρουσίαση και το περιεχόμενο των σχετικών οικονομικών στοιχείων και την κατάλληλη ερμηνεία και αξιολόγηση από το όργανο το οποίο έχει αρμοδιότητα εκ του νόμου για να λαμβάνει τις σχετικές αποφάσεις. Στην περίπτωση της Κύπρου, το όργανο αυτό είναι η Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το παρόν άρθρο\* έχει ως στόχο να παρουσιάσει στον αναγνώστη τον τρόπο που η Επιτροπή χειρίστηκε και αξιολόγησε οικονομικά στοιχεία στο πλαίσιο της διαδικασίας για τη λήψη της απόφασής της με αριθμό 42 του 2014, με ιδιαίτερη αναφορά στο μέρος 11.4.2 της εν λόγω απόφασης της, η οποία αφορά τη σχετική οικονομική ανάλυση της Επιτροπής. Ξεκινά με μια έκθεση των ουσιαστικών γεγονότων της υπόθεσης, την απόφαση και τις οικονομικές διαστάσεις της υπόθεσης. Στη συνέχεια, επικεντρώνεται στην κρίσιμη πτυχή του πώς η Επιτροπή ανέλυσε τα οικονομικά στοιχεία τα οποία τέθηκαν ενώπιόν της, προκειμένου να αποφανθεί επί της υποθέσεως.

Το άρθρο καταλήγει με τις προσεγγίσεις που λαμβάνονται στη νομοθεσία και την πρακτική στο δίκαιο του ανταγωνισμού τόσο στην Κύπρο, με αναφορά στην εν λόγω υπόθεση, όσο και στο Ηνωμένο Βασίλειο αλλά και στο ευρύτερο πλαίσιο της ΕΕ. Εξ' όσων κάλλιον γνωρίζουμε, το άρθρο αυτό είναι η πρώτη προσπάθεια αξιολόγησης μιας υπόθεσης του δικαίου του ανταγωνισμού στην Κύπρο από οικονομική σκοπιά. Λόγω του ότι υπάρχει ένα σημαντικό κενό στο δημόσιο διάλογο σε αυτόν τον τομέα στην Κύπρο, ακόμη και μεταξύ των ειδικευόμενων στον τομέα του ανταγωνισμού και των οικονομικών, αυτό το άρθρο σηματοδοτεί μια πρωτότυπη αρχή προς σμίκρυνση και τη γεφύρωση του χάσματος που υπάρχει και είναι, ως εκ τούτου, ζωτικής σημασίας για το δίκαιο του ανταγωνισμού και την πρακτική περί αυτού στην Κυπριακή Δημοκρατία.

\*Theodotou St. and S. Clerides (2016). [Integrating and Assessing Economic Evidence under Cyprus Competition Law: Case Comment on the Cyprus Commission for the Protection of Competition Decision No. 42/2014](#). Cyprus Economic Policy Review, Vol. 10, No. 2, pp. 111-125.

Σκοπός του άρθρου\* είναι η διερεύνηση του ρόλου των στοιχείων από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας (ΕΟΣ), που δημοσιεύονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην κατασκευή βραχυπρόθεσμων προβλέψεων για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ. Κατά την αξιολόγηση της ικανότητας πρόβλεψης των στοιχείων από τις ΕΟΣ προσομοιώνεται η ροή των δεδομένων, δηλαδή όπως αυτά δημοσιεύονται σε πραγματικό χρόνο. Η ανάλυση επικεντρώνεται στην Κύπρο αλλά και σε ορισμένους βασικούς εμπορικούς εταίρους της, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η Ευρωζώνη, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ελλάδα. Οι προβλέψεις κατασκευάζονται για την περίοδο 2006 – 2015.

Η ανάλυση για την Κύπρο δείχνει ότι η χρήση των στοιχείων από τις ΕΟΣ βελτιώνει την ακρίβεια των προβλέψεων του ρυθμού ανάπτυξης, αλλά τα οφέλη, σε όρους μειωμένου σφάλματος, δεν είναι πάντα στατιστικά σημαντικά. Η βελτίωση στην ακρίβεια των προβλέψεων από τη χρήση των στοιχείων ΕΟΣ είναι μεγαλύτερη για την Ευρωζώνη, την ΕΕ και την Ελλάδα συγκριτικά με τα αποτελέσματα για την Κύπρο. Αντίθετα, τα στοιχεία των Ερευνών δεν βελτιώνουν την ακρίβεια των προβλέψεων για το Ηνωμένο Βασίλειο. Συνεπώς, οι δείκτες ΕΟΣ για την ΕΕ, την Ευρωζώνη και την Ελλάδα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εξαγωγή αξιόπιστων ενδείξεων για τη βραχυπρόθεσμη πορεία αυτών των οικονομιών και για να προσδιοριστούν πιθανοί κίνδυνοι για τις προοπτικές της κυπριακής οικονομίας.

Η χρήση στοιχείων ΕΟΣ της Κύπρου για σκοπούς εκτίμησης του ΑΕΠ είχε ως αποτέλεσμα (α) ακριβέστερες προβλέψεις, σε σχέση με απλά μοντέλα, κατά τη διάρκεια της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης και (β) την πρόβλεψη του βάθους της ύφεσης το 2009 και 2013 με ικανοποιητική ακρίβεια.

Τα στοιχεία των ΕΟΣ παρέχουν νωρίς χρήσιμες πληροφορίες για παρακολούθηση των μεταβολών στην οικονομική δραστηριότητα, βοηθώντας τους φορείς χάραξης πολιτικής να λαμβάνουν μέτρα έγκαιρα. Η παρακολούθηση της οικονομίας, όμως, θα πρέπει να βασίζεται και σε άλλους προπορευόμενους δείκτες, ούτως ώστε να διαμορφώνεται ολοκληρωμένη εικόνα για τις προοπτικές και τις προκλήσεις της κυπριακής οικονομίας.

\* Papamichael Chr. and N. Pashourtidou (2016). [The role of survey data in the construction of short-term GDP growth forecasts](#). Cyprus Economic Policy Review, Vol. 10, No. 2, pp. 77-109.

## Νέα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών

### Νέα Διευθύντρια ΚΟΕ

Από την 1η Σεπτεμβρίου 2016 νέα Διευθύντρια του ΚΟΕ είναι η Καθηγήτρια του Τμήματος Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου Έλενα Ανδρέου. Σύμφωνα με τους κανονισμούς του Πανεπιστημίου ο Διευθυντής έχει την αρμοδιότητα για τη διεξαγωγή της έρευνας στο ΚΟΕ.

#### Σύντομο βιογραφικό

Η Έλενα Ανδρέου είναι Καθηγήτρια Οικονομετρίας στο Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου και η νέα Διευθύντρια του ΚΟΕ. Είναι κάτοχος πτυχίου στα Οικονομικά και Στατιστική από το Queen Mary και Westfield College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου (1991), μεταπτυχιακού στα Χρηματοοικονομικά (MBA in Finance) από το Πανεπιστήμιο του Nottingham (1993) και διδακτορικού στην Οικονομετρία από το Πανεπιστήμιο του Manchester (1998). Τα ερευνητικά και διδακτικά της ενδιαφέροντα είναι στο χώρο της χρηματοοικονομικής οικονομίας και της οικονομίας χρονοσειρών, συμπεριλαμβανομένου προβλέψεων, μοντέλα κοινών παραγόντων και εκτίμηση μεταβλητότητας. Η Καθ. Έλενα Ανδρέου έχει δημοσιεύσει σε κορυφαία ακαδημαϊκά περιοδικά οικονομικών και οικονομίας, όπως *Review of Economics and Statistics*, *Journal of Econometrics*, *Journal of Business* και *Economic Statistics* και *Journal of Applied Econometrics*. Επίσης, η Καθ. Έλενα Ανδρέου έχει διατελέσει associate editor σε κορυφαία ακαδημαϊκά περιοδικά όπως *Journal of Business and Economic Statistics* και *Journal of Financial Econometrics* και έχει συντονίσει ερευνητικά προγράμματα που χρηματοδοτήθηκαν από διάφορους φορείς της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένου του αναγνωρισμένου κύρους Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (ERC).

### Πρόσφατες δημοσιεύσεις

Το ΚΟΕ συμβάλλει συστηματικά στην προώθηση της εμπειρικής έρευνας με επίκεντρο την οικονομία της Κύπρου. Οι μελέτες του δημοσιεύονται στη σειρά Δοκιμίων Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης του ΚΟΕ, στο περιοδικό *Cyprus Economic Policy Review* καθώς και σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά.

### Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης

- 10-16 Ketteni E. and T. Mamuneas, "[Factors that affect productivity and economic growth of European economies](#)".
- 09-16 Eliophotou M. and N. Pashourtidou, "[Low Socioeconomic Status Students in Higher Education: Entry, Academic Attainment and Earnings Expectations](#)".

- 08-16 Theodotou S. and S. Clerides, "[Integrating and Assessing Economic Evidence under Cyprus Competition Law: Case Comment on the Cyprus Commission for the Protection of Competition Decision No. 42/2014](#)".
- 07-16 Zachariadis T., "[Proposal for a Green Tax Reform in Cyprus](#)".
- 06-16 Savva S. C., "[Factors Affecting Housing Prices: International Evidence](#)".
- 05-16 Papamichael C. and N. Pashourtidou, "[The role of survey data in the construction of short-term GDP growth forecasts](#)".
- 04-16 Karagiannakis C., P. Pashardes, N. Pashourtidou and S. Andreou, "[The CypERC property price index: Data and estimation methods](#)".
- 03-16 Michail A. N. and M. C. Polemidiotis, "[Estimates of Public, Housing and Other Private Sectors Net Capital Stocks for the Cyprus Economy: 1995Q1-2015Q4](#)".
- 02-16 Polycarpou A., "[The Output Gap in Cyprus and EU-28](#)".

### Περιοδικό Cyprus Economic Policy Review

Περιεχόμενα του τεύχους 10 (Δεκέμβριος 2016)

- [A Decade Long Economic Crisis: Cyprus versus Greece](#)  
*Gikas A. Hardouvelis and Ioannis Gkionis*
- [Fiscal Federalism: Public Goods, Transfers, and Common Pools](#)  
*Jürgen von Hagen*
- [The Role of Survey Data in the Construction of Short-term GDP Growth Forecasts](#)  
*Christos Papamichael and Nicoletta Pashourtidou*
- [Integrating and Assessing Economic Evidence under Cyprus Competition Law: Case Comment on the Cyprus Commission for the Protection of Competition Decision No. 42/2014](#)  
*Stephanie Theodotou and Sofronis Clerides*
- [Proposal for a Green Tax Reform in Cyprus](#)  
*Theodoros Zachariadis*

## Νέα του Τμήματος Οικονομικών

### Πιστοποίηση νέου μεταπτυχιακού προγράμματος

Το διαπανεπιστημιακό μεταπτυχιακό πρόγραμμα Master in Business Economics: Technology, Innovation Management and Entrepreneurship (TIME MBE) έχει εξασφαλίσει την πιστοποίηση του Φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας της Ανώτερης Εκπαίδευσης (ΔΙ.Π.Α.Ε.). Πρόκειται για το πρώτο μεταπτυχιακό πρόγραμμα που πιστοποιείται από το Φορέα.

Το TIME MBE είναι ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα που σχεδιάστηκε από κοινού από το Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου, το Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης και τον Τομέα Επιχειρηματικής Οικονομικής του Πανεπιστημίου Wageningen της Ολλανδίας.

Το πρόγραμμα είναι αγγλόγλωσσο με διάρκεια σπουδών από 15 έως 21 μήνες. Σημαντικό στοιχείο του προγράμματος είναι η πρακτική άσκηση που θα γίνεται την καλοκαιρινή περίοδο στην Ολλανδία υπό την επίβλεψη του Πανεπιστημίου Wageningen, ενός εκ των καλύτερων πανεπιστημίων του κόσμου στους κλάδους της περιβαλλοντικής επιστήμης, της οικολογίας, και της γεωργικής ανάπτυξης.

Ο σχεδιασμός του προγράμματος έχει εστιαστεί στη σύζευξη των σύγχρονων τεχνολογιών με την επιχειρηματικότητα. Σκοπός του είναι να προσφέρει ένα διαφοροποιημένο ολοκληρωμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σε Business Economics γεφυρώνοντας το χάσμα ανάμεσα στα οικονομικά, τη διαχείριση της καινοτομίας, και της επιχειρηματικότητας και δίνοντας έμφαση σε θέματα επιχειρηματικής στρατηγικής, χρηματοδοτήσεως της καινοτομίας, πρόσβασης στις χρηματαγορές και πνευματικής ιδιοκτησίας.

Το TIME MBE αποσκοπεί στην παροχή προς τους αποφοίτους του των απαραίτητων δεξιοτήτων προκειμένου να ανταπεξέλθουν επιτυχώς στη διαχείριση οργανισμών και επιχειρήσεων σε ένα δυναμικό και συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον, προσφέροντάς τους ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών το οποίο αναμειγνύει αποτελεσματικά την οικονομική θεωρία με την επιχειρηματικότητα.

Τα μαθήματα θα προσφέρονται από καθηγητές και των τριών συνεργαζόμενων ιδρυμάτων, μεγάλο όμως μέρος θα καλύπτεται από ακαδημαϊκούς αναγνωρισμένου κύρους από τις Η.Π.Α. Οι φοιτητές θα έχουν τη δυνατότητα πρακτικής καλοκαιρινής εξάσκησης στην Ολλανδία, υπό την εποπτεία του Πανεπιστημίου Wageningen, που έχει μακροχρόνια και αναγνωρισμένη εμπειρία στον τομέα αυτό, επιτρέποντάς τους να έρθουν σε άμεση επαφή με πραγματικές επιχειρηματικές πρακτικές και προβλήματα,

αποκτώντας σημαντική επαγγελματική εμπειρία σε δυναμικές και αναπτυσσόμενες εταιρείες στην ΕΕ. Περισσότερες πληροφορίες για το πρόγραμμα και για τη διαδικασία εισδοχής βρίσκονται στο [www.timembe.eu](http://www.timembe.eu). Αιτήσεις γίνονται αποδεκτές μέχρι και την 21η Απριλίου 2017. Όλες οι αιτήσεις θα αξιολογηθούν για σκοπούς παροχής υποτροφίας πλήρους ή μερικής φοίτησης.

### Νέος πρόεδρος Τμήματος

Ο Καθηγητής Σωφρόνης Κληρίδης είναι ο νέος πρόεδρος του Τμήματος Οικονομικών από τον Νοέμβριο 2016. Το Τμήμα ευχαριστεί τον Καθηγητή Θεοφάνη Μαμουνέα για τις υπηρεσίες του από τη θέση του προέδρου τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια.

### Διακρίσεις μελών Τμήματος

Το Κυπριακό Βραβείο Έρευνας - Νέος Ερευνητής 2016 του ΙΠΕ στην ενότητα Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών αποδόθηκε στον επίκουρο καθηγητή Δημήτρη Ξεφτέρη για την έρευνά του σχετικά με τις οικονομικές επιδράσεις του εκλογικού ανταγωνισμού, και αφορά σε μελέτες που έλαβαν χώρα αποκλειστικά κατά τα χρόνια εργασίας του στο Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου.

### Νέα ερευνητικά προγράμματα

Νέα ερευνητικά προγράμματα εξασφάλισαν μέλη του Τμήματος μέσα από το σχέδιο χρηματοδότησης εσωτερικών ερευνητικών προγραμμάτων του Πανεπιστημίου Κύπρου. Υποβλήθηκαν 118 προτάσεις από τις οποίες 33 επιλέγηκαν για χρηματοδότηση μέσα από μια ανταγωνιστική διαδικασία με διεθνείς κριτές. Στα επιτυχόντα προγράμματα περιλαμβάνονται και τα εξής δύο από μέλη του Τμήματος:

- “Mixed Data Sampling (MIDAS) models for estimating financial volatility and its effect on macroeconomic variables” με συντονίστρια την Καθ. Έλενα Ανδρέου, €46,000.
- “Consumer Planning” με συντονιστή τον Καθ. Σωφρόνη Κληρίδη, €21,000.

### Δημοσιεύσεις

Το 2016 ήταν μια πολύ παραγωγική χρονιά από ερευνητικής σκοπιάς. Οι ακαδημαϊκοί του Τμήματος δημοσίευσαν έξι άρθρα σε περιοδικά που κατατάσσονται στην κατηγορία 4 (κορυφαία στον κλάδο τους – top of their field) της λίστας της Association of Business Schools και άλλα έξι άρθρα στην κατηγορία 3 (υψηλού κύρους – highly regarded). Πληροφορίες σχετικά με την έρευνα του Τμήματος βρίσκονται στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<http://www.ucy.ac.cy/econ/en/research/general-information>

## ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Στην πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας του ΚΟΕ είναι το Συμβούλιο και το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο:

- Το Συμβούλιο απαρτίζεται από μέλη τα οποία προέρχονται τόσο από την ακαδημαϊκή κοινότητα όσο και εκτός αυτής. Το Συμβούλιο έχει συμβουλευτικό ρόλο και στηρίζει το έργο του ΚΟΕ εντός και εκτός του Πανεπιστημίου.
- Το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους υπεύθυνους των ερευνητικών προγραμμάτων και μεριμνά για τη διεξαγωγή της έρευνας.

### ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

**Πρόεδρος:** Γιώργος Συρίχας, Εκτελεστικός Σύμβουλος, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

**Μέλη:** Έλενα Ανδρέου, Καθηγήτρια, Διευθύντρια ΚΟΕ, Τμήμα Οικονομικών και ΚΟΕ, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μάριος Κληρίδης, Πρόην Γενικός Διευθυντής, Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα

Μιχάλης Μιχαήλ, Καθηγητής, Τμήμα Οικονομικών, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Γιώργος Παντελή, Διευθυντής, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών και Ευρωπαϊκής Ένωσης, Υπουργείο Οικονομικών

Πάνος Πασιαρδής, Ομότιμος Καθηγητής, Τμήμα Οικονομικών και ΚΟΕ, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Γιάννης Τυρκίδης, Ανώτερος Οικονομολόγος, Συγκρότημα Τράπεζας Κύπρου

### ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

**Πρόεδρος:** Έλενα Ανδρέου

**Μέλη:** Σωφρόνης Κληρίδης, Άντρος Κούρτελλος, Θεοφάνης Μαμουνέας  
Πάνος Πασιαρδής, Χριστόφορος Πισσαρίδης

### ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Θεόδωρος Ζαχαριάδης

Μαρία Ηλιοφώτου

Χρήστος Σάββα

### ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Άντζελα Σιεκέρσαββα, τηλ. 22893660, email: shekersavva.angela@ucy.ac.cy

Οι απόψεις που εκφράζονται στα άρθρα του ενημερωτικού δελτίου είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά το ΚΟΕ. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση, από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο, όλου ή μέρους του ενημερωτικού δελτίου, με αναφορά στο παρόν δελτίο και τους συγγραφείς του άρθρου.

Η 'Οικονομική Έρευνα' κυκλοφορεί δύο φορές ετησίως και είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του ΚΟΕ <http://www.ucy.ac.cy/erc/en/publications/newsletter>